

Венгайти — польсько-український діалог

«Готуйсь, шикуйся, на Суд Божий!» Темний зал, п'ять постанов... Старосвітський ліхтар зі свічкою, що ледве розсіює морок... Скрипка, цимбали, акордеон, трембіта... Так починається спектакль «Історії Вінченза» сільського театру «Венгайти». Свічки запалюються одна за одною, стає дедалі ясніше і ось, ніби у різдвяному вертепі бринить «Нова радість стала». Цимбали грають швидкий гуцульський танок. Коза скаче по всій хаті аж падає мертвою, щоб за хвилину ожити і, згідно з прадавнім ритуалом, запевнити господарям щастя і добробут на цілий рік. Тимчасом історія точиться далі — про Преосвященного Митрополита, який осідлавши огиря, розвалив пекельний скляний замок і визволив душі, що в ньому мучилися, про кравця Пінкаса, що через надмірну пильність віддалив прищестя Мессії, про Довбуша, як помстився за смерть свого брата. Легенди, апокрифи, почуті Вінчензом в гуцульських горах, жива музика, створюють враження, якби повернувся той давно минулий, втрачений назавжди світ.

Працюючи над «Історіями Вінченза», «Венгайти» вирушили на Україну, в Карпати, у пошуках слідів автора «На високій полонині». Виявилося, що багато хто з мешканців Бистреця

й Криворівні пам'ятає його. Люди показували старі фотографії, місце, де стояла колись його хата. Іван Кікінчук, цілитель-мольфар, як кажуть гуцули, гостив їх у своїй хаті, розповідав про свою приязнь з Вінчензом. Були якраз Різдвяні свята, тож через подвір'я діда Кікінчука перевалювалися гурти колядників. Вінцування, частування, танці, співи — все це знайшлося потім у спектаклі.

Від першої ж зустрічі з «Венгайтами» вразила мене їх відкритість. Незвичайним було, що хтось може так глибоко цікавитися чужою культурою, знаходячи у ній те, що спільне, що єднає. Тоді, під кінець вісімдесятих, їздив я у складі Київського театру-студії «Видибай» по селах, записуючи пісні, звичаї, обряди. Таке повернення нас, виростлих на асфальті, до свого коріння, цілком зрозуміле, але те, що вони робили, було чимось зовсім новим. Грали польські оберки, співали українські колядки, хасидські нігуни. Організували в старій stodolі серед лісу, переробленій на театр, міжнародні сесії, на які приїздили театральні групи, народні музиканти з Польщі, України, Литви, Швеції. Танцювали разом, співали, спілкувалися... Під час такої власне сесії восени 1991 року вирішив я, що моє місце тут, серед цих людей.

Сьогодні Театр «Венгайти» складається з поляків, українців, німців і англійців. Киянка Марійка Лубянцева згадує свій шлях до «Венгайт»: «Приїхала уперше на сесію весною 1992 року. Відчула, що це щось дуже близьке до того, чим займалася у театрі „Видибай“. Можна сказати, що цей театр я вимріяла. Театр в лісі. Театр, де працює невелика група людей. Театр живий, обрядовий. До „Історії Вінченза“ увійшла, коли спектакль був уже досить довго граний. Було мені радісно дивно, що в Польщі знають українців і що є спектакль про Україну. Хоч з творчістю Вінченза познайомилася вже тут, у Польщі, то на Гуцульщині бувала не раз і відчувала „клімат“ спектаклю, його музику. Тоді теж почала грати на скрипці.

Тепер працюю над новим спектаклем „Калевала“, в якому вжито українського, польського і англійського перекладів. Мої сумніви, чи добре робимо, мішаючи кілька мов, розвіяла жінка, яка після прем'єри сказала, що завдяки мені могла почути музику цієї мови і що майже все розуміла. Думаю, що тепер, коли нас „заливає“ масова культура, повинно бути місце для різних мов і різних культур, між ними й української».

Сергій Петриченко